

Tatjana Pregl Kobe

Vinko
Möderndorfer:
Pesmi in pesmičice.

*Ilustrirala: Suzi Bricelj.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015.*

Izbrane pesmi v knjigi *Pesmi in pesmičice* kažejo, da je njihov avtor Vinko Möderndorfer zanimiv nadaljevalec plemenite tradicije slovenske poezije za otroke, po eni strani bogatega izročila ljudskih pesmi, po drugi pa visokih estetskih standardov umetniške pesmi, kakršno so vzpostavili Oton Župančič, Tone Pavček, Kajetan Kovič, Svetlana Makarovič, Niko Grafenauer, Milan Dekleva in drugi. V kontekstu tradicionalne poezije za otroke je njegov glas nekoliko drugačen, osebno pristen in pesniško avtentičen. Njegove pesmi, raznolike po vsebini, zgradbi in rimah, so tople in prijazne, igrive in duhovite. Privlačijo z vživetjem v otroško ali mladostnikovo dušo. Očarajo z ritmom in nenavadno domišljijo. Nad njegovimi besedili, namenjeni mlajšim, so navdušeni tako otroci kot starši, pa tudi pedagogi, vzgojitelji in strokovna javnost. Med bolj znanimi so zgodbe o mucu Langusu in čarovnički Gajki, o sinu Srakolinu in zelo mali deklici Rdečehlački. Med dramska dela za otroke spadata *Pozor! Hudobe na delu!* (1997) in *Miši v operni hiši* (2007), med opazna prozna dela pa v zadnjem času najmlajšim namenjena *Velika žehta* (2011) ter mladinska romana *Kot v filmu* (2013) in *Kit na plaži* (2015). Za svoja dela je prejel številne nagrade, za mladinski roman *Kot v filmu* kar tri: modro ptico, desetnico in večernico.

Pred skoraj petindvajsetimi leti je izšla Möderndorferjeva prva zbirka pesmi *Kako se dan lepo začne* (1993), sledile pa so igrive in humorne, a zato nič manj iskreno in zares napisane zbirke pesmic za otroke *Madonca, fleten svet* (1995), *Zakaj so sloni rahlospeči* (2003) in *Luža, čevelj, smrkelj in rokav* (2009). Tokratna antologija je sestavljena iz pesmi iz vseh njegovih dosedanjih zbirk pesmi za otroke, kar precej pa jih je objavljenih prvič. Nekateri nagovarjajo že predšolske otroke, druge najstnike oziroma vse, ki imajo radi poezijo in podobe ob njej. Antološki izbor predstavlja 63 pesmi, razdeljenih v šest ciklov z različnim številom vanje uvrščenih pesmi in predpesem z naslovom *Ljubezenska*. Seveda ne preseneča, da je uvodna pesem ljubezenska, saj jih je kar nekaj posvečenih tej pesniško hvaležni tematiki. Sledijo cikli: *Prvi korak* (4 pesmi), *Backi za lahko noč* (8 pesmi), *Spet ljubezzen* (11 pesmi), *Ko je rekla, ko si rekel* (14 pesmi), *Kaj dela kapa pozimi* (13 pesmi) in *Nekoč* (11 pesmi). Spremno besedo z naslovom *Kako nastane pesem? Slikaj svet z mobilnikom besed!* je napisal Igor Saksida.

Pisati za odrasle ali otroke sta različna procesa; to vsekakor velja tudi za Möderndorferja, ki ustvarja literaturo za bralce tako različnih generacij; s svojim poetičnim jezikom nagovarja tako najmanjše otroke, srednješolce kot tudi odrasle bralce. Pristop k eni ali drugi literarni zvrsti je različen glede na notranjo zgradbo, morfologijo, motiviko, pripovednost, jezik in slog, svojevrstno logiko in zgodovino. Odločitev za pisanje literature za otroke in mladino se rojeva globoko v duši pesnika ali pisatelja. Skoraj praviloma naj bi bil pesnik, ki ustvarja za otroke, globoko v sebi še zmeraj otrok. Pri pravljicah in pesmih za otroke ter prav tako pri mladinskih povestih in romanih za mladino naj bi imel avtor sposobnost ponotranjenja, empatije, upošteval naj bi tudi omejeno jezikovno in bralsko kompetentnost. V sebi naj bi ohranjal nekaj magičnega in prvinskega, ki je v otroštvu vsakomur dano in s čimer je mogoče vse pričarati. »Prvi korak, / ki ga narediš, / je takrat, / ko zamižiš / in stopiš čez prag,« začena pesnik eno uvodnih pesmi *Prvi korak*. Dober pesnik za otroke je sposoben življenja v otrokovo samopodobo, kajti brez tega se mladega bralca njegove pesmi ne bodo dotaknile.

A zanimivo je, da se Möderndorfer ob pisanju za najmlajše ne sprašuje, kako se bodo ti odzvali na njegov pesniški svet in kam jih bo peljala domišljija ob branju njegove poezije. Svojo fantazijo, čudenje in sanje izrablja za lasten užitek pri ustvarjanju (na to pomislimo tudi ob pesmi *Najino skupno otroštvo*). Vsako osebo, kraj, pojem ali še tako navaden predmet jemlje kot veliko skrivnost ali dogodivščino. Recimo: v pesmi *Nekoč je živel gospod Klobuk* je klobuk pozabil človeka in »Gospod Klobuk je bil zaradi tega / zelo nesrečen.« Ali pa: ko bi v pesmi *Ljubljanski zmaj in ulična svetilka*

zmaj rad zaplesal tango »z eno dolgo dolgo štango«, ga svetilka sprašuje »Nikoli se še nisem / z zmajem zavrtela, / zato pojma nimam / kako se to dela.« Na koncu, ko jih v tiskani obliki posreduje naprej, pesnik vendarle daje bralcem vse, poskočnost, domišljijo in zvočnost, a tudi opozorilo na vrednote, ki se v dandanašnjih časih izgublajo (*Drevesni ljudje*). Njegova poezija zna biti po eni strani vedra (*Mačji šanson*), šaljiva (*Pav*), lahkotna (*Poletno cvetje*), po drugi pa se ne izogiba niti zahtevnejšim temam (*Vrtnar Jože*), najstniškim radostim (*Za tabo grem*) in ljubezni, kar pomeni, da Möderndorfer kot pesnik upošteva različne plati življenja in jih brez zadržkov posreduje mlademu bralcu, ki se bo pri branju včasih ob njih zabaval (*Slon v telefonski govorilnici*), včasih tudi kaj naučil, kdaj drugič pa bo nastopil trenutek, ko se bo moral ob njih zamisliti.

Po tehnični plati pesmi odlikuje obrtniška spretnost, ki jo zahtevata prava ritem in rima. Nekatere pesmi so sicer napisane v kratkih verzih, a so v bistvu pripovedi v verzih, kjer se le tu in tam pojavijo rimani drobcici, pri čemer pa pesnik vendarle ohranja ritem. Nekatere pesmi v knjigi *Pesmi in pesmičice* so čisto linearne, take, ki jih otroci le preberejo in se zraven zabavajo: »Backi so krasni, / backi so beli, / backi so špasi / v sanje zleteli. // Gledaš jih, backe, / v glavi jih šteješ, / njihovih tačic / pa ne prešteješ.« Veliko jih zahteva razmislek, recimo daljša pesem *Mala žalostna zgodba z zelo srečnim koncem* o osamljeni knjigi, ki je »nobeden ni pobral / in jo z ljubeznijo prebral«.

Antologijo, zakladnico Möderndorferjevih izbranih pesmi, je likovno obogatila Suzi Bricelj, ena najboljših slovenskih ilustratorok. Na slikarskem oddelku Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani je leta 1998 diplomirala, od leta 2013 pa tam poučuje ilustracijo. Suzi Bricelj je predstavnica trdno uveljavljene mlajše generacije, ki se je že s prvimi ilustriranimi knjigami uvrstila med tiste mlajše avtorje, ki vsak po svoje vnašajo v svoja dela nove likovne rešitve, drugačne avtorske poetike in slikarske tehnike, pri tem pa ostajajo zvesti klasičnim izraznim tehnikam. Suzi Bricelj se dosledno drži pravila, da morajo biti besedila in ilustracije v slikanicah in ilustriranih knjigah na najvišjem nivoju, saj tako prispevajo k razvoju estetskega čuta pri predšolskem otroku ne glede na njegovo starost. Ves čas si prizadeva, da bi poleg kvalitetnih besedil bralcem v spominu ostale tudi njene podobe. Zato ji vselej uspe združiti klasično ali sodobno besedilno predlogo v pomensko odprto in prepričljivo likovno govorico. S široko paleto znanja, občutij in z izjemnim poslušom za likovni prostor lahko gledalca (ob sugestivnem kvalitetnem besedilu) popelje tako

skozi resnično pripoved kot skozi pravljlično iluzijo, lahko pa se mu približa tudi z lastno poetiko.

Kot takšen celovit projekt so na 140 straneh nastale tudi *Pesmi in pesmičice*. Z uvodno vinjeto je ilustratorka prispevala 63 eno- in dvostranskih ilustracij ter ilustraciji za opremo ovitka. Na predlistu in zalistu pa je vse skupaj poetično povezala, pesmi je simbolično izslikala kot živopisne liste, pesmičice pa izrisala kot drobne ptičice. Igrive impresije ob pesmih je ilustratorka spretno in dosledno stkala z dognanim nizanem barvnih tekstur v enovito privlačno celoto. Tudi v tej knjigi gre skoraj za enakovreden avtorski delež ilustratorke, kar je za tako obsežne knjige redkost. Tako poteka ob tem pesniškem biseru za otroke vzporedna likovna pripoved, ki nima podrejene razlagalne naloge, ampak v mnogih primerih govori avtonomne likovne vsebine, ki so z literarnimi le bolj ali manj v sorodu. Razpon motivov, prilagojen vsebini, sega od figuralike do abstrakcije: precej raznorodne pesmi je poenotila prav ilustratorkina barvno razkošna likovna podoba. Ker so ilustracije večinoma nastale ob pesmih oziroma pesnitvah, namenjenih otrokom in mladostnikom, avtorica njihov svet prikazuje na idealiziran način. Antologijo je Suzi Bricelj s svojim pretehtanim likovnim posegom spremenila v celostno umetnino tako, da je sočasno s celoto začutila vsako posamezno pesem v sebi in vsako posamezno tudi subtilno prelila na papir.